| | |
|---|---|
| **Ime predmeta 1** | SODI ZA MEŠANJE ŽIVEGA SREBRA IN ŽVEPLA (ZBIRKA) |
| **Ime predmeta 2** | / |
| **ID številka / EŠD** | 002.291.Idrija |
| **Upravljavec** | Mestni muzej Idrija, Prelovčeva 9, 5280 Idrija |
| **Lastništvo** | Javno |
| **Lastnik** | Občina Idrija, Mestni trg 1, 5280 Idrija |
| **ID številka / EŠD** | 510:IDR;RZ-43–RZ-56, RZ-494, RZ-495 |
| **Klasifikacija dediščine** | Rudnik, Topilnica / Topilništvo, žganje rude |

## OPIS

| | |
|---|---|
| **Kratek opis** | Sodčki so v funkciji služili za suhi postopek izdelave cinobra. Izdelani so iz lesa in ojačani s štirimi jeklenimi obroči. Ima jekleno os, ki omogoča vrtenje sodčka. Za doziranje živega srebra in žvepla ima sod odprtino, ki je pokrita s pokrovom z dvema vijakoma. Njihova prostornina je približno 13 litrov. Pogovorno so sodčkom, zaradi njihove funkcije, v Idriji pravili tudi sodčki za mešanje "črnega zamorca". |
| **Mere** | 16 sodčkov različnih dimenzij. |
| **Materiali** | Les, jeklo. |
| **Datacija** | 1782 |

| | |
|---|---|
| **Avtor / Proizvajalec** | Tovarna cinobra Rudnika živega srebra Idrija. |

## Slikovne priloge

| | |
|---|---|
| **Prvotna raba** | V določenih pogojih so umetni cinober pridobili s sintezo živega srebra in žvepla. Prva faza v tem procesu je bila mešanje živega srebra (25 kg) in žvepla (5 kg) v prahu v sodčkih. Ti so imeli v notranjosti pregrade za boljše mešanje. Z ekscentričnim pogonom so dosegli, da so se sodčki obračali okrog vodoravne osi v obe smeri ter temeljito medsebojno premešali vsebino. Po štirih urah mešanja je nastala homogena črna masa (»Mohr«). To je bila mešanica črnega sulfida (HgS) ter nezreagiranega, fino medsebojno porazdeljenega živega srebra in žvepla. Po koncu mešanja so črno maso iz dveh sodčkov stresli v 50 litrski litoželezni vrč. V Idriji so cinober izdelovali vse od začetka rudarjenja do leta 1922, s prekinitvijo med letoma 1658 in 1782. V tem času so ga izdelali 8800 ton ali 6,6 % od vsega, v Idriji proizvedenega, živega srebra. |
| **Sedanja raba** | Sodčki za mešanje živega srebra in žvepla se ohranjajo, varujejo in prezentirajo kot pomembna dediščina rudarjenja v Idriji z izjemnimi univerzalnimi vrednotami. Skupno 16 sodčkov je del rudarske zbirke Mestnega Muzeja Idrija. Dva sodčka, si lahko obiskovalci ogledajo v okviru stalne muzejske razstave »Pet stoletij rudnika živega srebra in mesta Idrija«. Ostali predmeti se nahajajo v depoju in jih je mogoče uporabiti za občasne muzejske razstave. Obenem se lahko uporabijo za različne oblike promocije dediščine živega srebra. |
| **Prvotna lokacija** | Rudnik živega srebra Idrija (Tovarna cinobra, na levi strani kompleksa topilnice). |
| **Sedanja lokacija** | Mestni muzej Idrija, grad Gewerkenegg (razstavni prostor 9), Mestni muzej Idrija, depo Prelovčeva 2. |

## STANJE OHRANJENOSTI

| | |
|---|---|
| **Zgodovina opravljenih posegov** | Vsi sodčki so bili ustrezno restavrirani in konservirani. Dodatni posegi zato niso potrebni. Varovanje v prostoru je urejeno. |
| **Sedanje stanje** | dobro |
| **Potrebni ukrepi** | Redno obdobno vzdrževanje. |

## DOKUMENTACIJA

| | |
|---|---|
| **Naslov / zbirka / povezave itd., kjer so dostopne podrobnejše informacije** | - Inventarna knjiga Mestnega muzeja Idrija;<br>- Janouš, Alois c. kr. višji žgalniški nadzornik (k. k. Oberhüttenverwalter). Geschichtliche Entwicklung der Zinnoberfabrikation in Idria, Ad B. D. Z. 4521 de 1897;<br>- Janouš, Alois c. kr. višji žgalniški nadzornik (k. k. Oberhüttenverwalter). Darstellung des Zinnobers in Idria in der Gegenwart, Ad B. D. Z. 4521 de 1897;<br>- Kavčič, Ivica. Živo srebro: Zgodovina idrijskega žgalništva. Založba Bogataj, Idrija, 2008;<br>- Kavčič, Ivica. Proizvodnja živosrebrovih spojin pri idrijskem rudniku skozi stoletja. Idrijski razgledi, 61/2, 2016, str. 60–76. |
| **Izpolnjevalec** | Mestni muzej Idrija |
| **Izpolnjeval je** | Miha Kosmač |
| **Datum objave** | 12. 3. 2018 |
| **Datum urejanja** | Never |